

Brev fra Anna til sin bror, Kalle

Følgende er et brev, Anna Olsen skrev til sin bror i 1943, efter at hun var flygtet til Sverige.

Kære Kalle!

Du kan vel nok tro, at vi var glade, da vi fik Brev fra dig. Vi havde fået at vide fra Hansens, at du/I og Børnene var kommet over og det ved højlys Dag, så glæden var vel nok stor hos os. Hansens har ordnet jeres Møbler, De har været enestående, tænk dig, de har lånt os 500 Kr., uden at vi har spurgt dem om det. Du spørger os, hvordan vi kom over. Det er en Historie, der kan skrives Bøger om, men nu skal jeg fatte mig i Korthed. Onsdag aften tog vi med tog til Gilleleje. Da vi kommer til en Station før Gilleleje, kommer der nogle Sixpens Herrer¹⁾ ind og siger, at alle, der skal til Gilleleje, stiger ud her. Da vi kommer ud i mørket, fortæller De os, at de er vores Venner, og at de ikke kan lade os køre til Gilleleje, fordi Gestapo er i byen. Så vandrede vi to og to i Hold $\frac{3}{4}$ i mørke, til vi kom til en Gaard. Der blev vi modtaget meget elskværdigt af De sødeste Mennesker, jeg har mødt, og så blev der sagt, at vi skulle være parat Kl.3, da de havde Bådene parat, men De havde fået at vide, at der var kommet flere til Gilleleje, som De skulde underkøbe.²⁾ Du må vide, Gilleleje var 100 % sikker. Vi sad og havde det meget hyggeligt indtil Kl. 2, hvor der kom 80 Jøder. De var kommet fra Snekkersten i 4 Lastbiler - Ældre og Unge og Børn, deres Historie er en Bog for sig. Kl. blev 3, den blev 4, og vi havde ikke hørt fra vores Fører. Kl. 4 kommer Førereren for de 80 og siger, at i Gilleleje er der intet at gøre, der er noget galt, De skulde tilbage til Snekkersten. Den angst, jeg så, glemmer jeg aldrig. Her kunde de ikke være, ude heller ikke. Bedrøvede Børn, en Elendighed, men ud kom De ved Daggry. Jeg sagde til dem, I synes, I går ud i Ulykker, men hvem ved, om ikke ulykken kommer først til os. Jeg håber, De er ovre hos jer. Der var Fam. Lejbosit, Fam. Torawzik, (Maleren) Fischerman og mange andre. Kalle, hvis du har set nogle af dem, så skriv til mig. Kl. blev 5, vi var ca. 20 Mennesker og havde ikke hørt noget fra vores Fører endnu. Vores Husbond begyndte at bliver Nervøs. Vi vidste hverken ud eller ind, kun at det var galt. Vores Husbond tog til Byen, og vi vidste hverken ud eller ind. Fruen tænkte, vi skulde gemme os i forskellige Gårde, men inden, vi fik talt ud, var Gestapo der, omringede Huset og for ind. Ak, jeg skulde til at løbe, men Knud sagde, kom vi bliver stående. Med Sonnie på Armen, stor tudende, forklarede han dem, at han var Arie, og jeg var hans Kone, og det var hans Børn, om vi

ikke måtte gå. Og tænk, så siger De, at os er de slet ikke ude Efter. Tænk dig den glæde. Og af de 20, der var, var ca. 14 stillet som os, og om de 6 andre blev der sagt, at De skulle interneres i Horserødlejr, og de var også glade, blot de blev i Danmark. Så blev vi afhørt og sat op i de forhadte Biler og kørt til Gillelejes Sømænds hus. Der skulde vi afhøres i værelset. Ved siden af sad der ogsaa ca. 30-40, der var i samme Baad, der blev vi atter afhørt, og så skulde vi til Horserødlejr for at vise vores Papirer og forhøres igen. Da vi blev sat op i Bilen kom jeg til at sidde ved en Tysk Soldat, og vi kommer i snak. Saa siger han, tro ikke for meget på dem, jeg har set for meget. Jeg fortalte, at de havde lovet mig fri paa grund af, at Knud var en Arie. Jaa, sagde han, det havde han hørt før. Men så sagde jeg, at vi skulde til Horserødlejer og være der, og så svarede han, jo, men hvor længe? Så du kan nok tro, at vi var vel nok ødelagt,. Havde vi haft nogle Piller til at dø, havde vi taget dem. Endelig standser Bilen, og vi skal ud. Knud og jeg tudede om kap, og da sagde de Tyske Soldater: Warum weinen Sie? Sie sind doch verheiratet mit ein Arie,³⁾ men jeg troede ikke endnu. Vi var altså i Horserødlejer. Der var ca. 200 Jøder, vi fik god Mad, og Jøderne så meget rolige ud, gik bare i den angst for at blive flyttet. Vi skulde på Kontoret for at vise vores Papirer, til alt held havde vi dem med. Da de kom til Spørgsmålet, er Børnene døbt, maatte jeg fortælle, at Simon var omskåret. Ak oh ve, så skulde jeg pines lidt endnu, så skulde de drikke Kaffe og diskutere, om vi kunde komme ud og vente på Svar og endelig, langt om længe, bliver der sagt, at vi må gaa. Men vi skulde køres til Byen i deres Biler. Vi blev sat af ved Sankt Hans torvet, og derfra tog vi en Bil. Og så kom reaktionen, nu tror jeg ikke, at jeg vilde forsøge at flygte mere, men nej, Torsdag var jeg mere død end levende, Fredag begynder med, at der kom en Mand, der er sendt fra Margit. Han siger, at vi maa endelig tage med, hun var ved at daane, hvis ikke jeg kom, og så tager vi med, og da vi kommer til Stedet er der optaget, og vi skal hjem igen. Lørdag kommer der en Dame vi kendte. Hun havde en god Chance, vi skulde prøve, men det kostede mindst 3000, og vi havde 1500. Saa vilde de forsøge at skaffe resten, men vi ventede hele Dagen, og der kom ingen svar. Kl. 7 kommer Manden og siger: Tøjet paa, om en halv Time tager vi af sted. Jeg kommer i Bil og kører med jer hele vejen i Tog til Stedet. Vi var ikke stolte, kan du tro. Derfra gik det forholdsvis let. Vi gik lige fra Toget til Kajen, ca. 10 Minutter, og der ventede vi ca. 15 Minutter. Så gik vi om bord, ca. 20 Personer, og sejlede i 5 Timer. Simon og Sonnie var lidt søsyge, men ellers gik det helt bra.⁴⁾ Kl. var ca. 3½ om Morgenen til Søndag. Ved Kajen blev vi Modtaget af

Byens Svenskere, det var vel nok en glæde. Det var i Skanör, og der sov vi til Kl. 8. Så skulde vi til Vellinge, og der møder jeg Margit og Vilhelm med alle Børnene. Så blev vi alle sendt til Furuvik, det var en lang Rejse på 12 Timer, men sikke rare Minutter. Det er et Paradis for Dyr og Mennesker, noget i smag med Tivoli og Zoologisk have, og der er vi nu.⁵⁾ Deres Sæson er kun tre Måneder, og derfor er de begyndt at arbejde med Legetøj. Da jeg kom, skulde De til at aabne en Dukkefabrikation, og den er jeg blevet Leder af. Jeg har allerede 6 i Arbejde totalt, foruden hele Byen henter hjemmearbejde hos mig, saa, jeg tror, vi bliver her. Knud har også fået noget samme Sted, det er på Akkord. Vi håber, at det skal gå os rigtigt godt. Børnene trives ualmindeligt godt, de nyder det. Lønnen ved vi ikke rigtigt endnu, forstaar du, jeg får 10 Kr. pr Dag i Lommepege og Kost og Logi, og Knud har noget lignende, 8 pr Dag. Bliver det bare ved paa den maade, kan vi klare den fint. Menneskene her er noget af de rareste prægtige.

Anna

- 1) En sixpence er en flad, blød kasket, som oprindeligt blev anvendt af mænd til friluftsliv og arbejdsliv i 1900-tallet. Ordet sixpence kommer af, at hatten blev syet sammen af seks stykker stof, hvilket på engelsk hedder "six pieces", som i Danmark blev omdøbt til sixpence.
- 2) At underkøbe er et ældre, dansk udtryk for at bestikke.
- 3) "Hvorfor græder De? De er jo gift med en arie." (Oversat fra tysk)
- 4) "Godt." (Oversat fra svensk)
- 5) Furuviksparken blev grundlagt i 1900 som forlystelses- og rekreativspark efter amerikansk model.

Om kilden

Brev fra Anna til sin bror, Kalle

Brev fra Anna, som er flygtet til Sverige, til broren Kalle. Anna fortæller om flugten og om, hvordan hun sammen med sin mand og deres børn blev fanget af nazisterne, som førte dem til Horserødlejren. Anna og hendes familie blev løsladt, fordi hendes mand var ikke-jøde, og i andet forsøg lykkedes det dem at komme til Sverige.

Brevet er gengivet med tilladelse fra Anna Olsens familie.